

Duitse archivalia van stadhouder Willem II en Amalia van Solms voor het eerst geïnventariseerd

Op 2 juli 2012 is de nieuwe inventaris van de archieven van stadhouder Willem II en Amalia van Solms aangeboden aan dr. H.-P. Behr, Duits ambassadeur in Nederland en drs. M. Hennis, grootmeester van H.M. de Koningin, door drs. Jan Fernhout, archivaris te Berlijn. Deze inventaris heeft de titel “Eindelijk weer samen” gekregen, omdat hierin archieven in het Koninklijk Huisarchief en het Landeshauptarchiv Sachsen-Anhalt, Abteilung Dessau te Dessau toegankelijk worden gemaakt.

Dat van Willem II archiefmateriaal in Dessau ligt is al langer bekend. In de 19de eeuw werd het door de onderzoeker Wittich gevonden en jhr. J.W. van Sypesteyn heeft in 1864 van een aantal stukken zelfs afschriften gemaakt die in het Koninklijk Huisarchief zijn beland. Hij heeft echter lang niet al het materiaal van de stadhouder gekopieerd en helemaal niets van het materiaal van andere leden van de familie Oranje-Nassau dat daar ligt. Tot deze personen behoren Amalia van Solms, Frederik-Hendrik, Albertine Agnes en Willem Frederik van Nassau-Dietz. Het gevolg was dat historici geen overzicht hadden van het Duitse materiaal en het daarom niet in hun onderzoek hebben betrokken, een groot gemis voor de geschiedschrijving. “Eindelijk weer samen” biedt de mogelijkheid dit beeld te corrigeren.

Het archiefmateriaal is door vererving in Duitse handen gekomen. Na Willems vroege dood heeft Amalia van Solms een deel van zijn archief onder haar hoede genomen. Dit blijkt uit historische en archivalische bronnen. Toen Amalia was overleden is het archief waarschijnlijk aan haar dochter Albertine Agnes gekomen, haar executrice testamentair. Albertine Agnes was de weduwe van de stadhouder van Friesland . Na haar dood in 1696 gingen de archivalia weer naar de executrice-testamentair, in dit geval haar zus Henriëtte Catharina. Zij was ook weduwe en wel van de vorst van Anhalt-Dessau. Zo belandden Haagse en Friese archivalia in Dessau.

Het belang van het Duitse materiaal is enorm. G.W. Kernkamp, de laatste biograaf van Willem II schreef dat nergens melding wordt gemaakt van een opleiding van de jonge stadhouder voor de regeringstaak. In Dessau ligt echter zijn leerboekje en een verslag van een zitting bij de Raad van de State dat hij op 11-jarige leeftijd maakte. Ook betreffende zijn binnen- en buitenlandse beleid liggen in Dessau stukken die tot dusver niet zijn gebruikt. Deze stukken betreffen hemzelf en Frederik Hendrik. Willem heeft namelijk een aantal

archivalia, vooral betreffende de relatie met Frankrijk, uit het archief van zijn vader gehaald en in zijn eigen archief opgenomen. In totaal ligt de helft van Willems 2 meter tellende archief in Duitsland. Hopelijk laat zich spoedig een historicus verleiden om Willems biografie te herzien. Het is dringend nodig.

Voor de bestudering van het leven van Amalia van Solms is het Dessause materiaal ook niet zonder belang, al ligt van haar archief slechts één vijfde deel in Duitsland. Het vormt echter een belangrijke aanvulling op de door T.J. Geest geschreven biografie. In Dessau ligt b.v. een vier foliozijden tellende aantekening van een gebed van Amalia, reden om een kanttekening te plaatsen bij Geests opmerking dat zij niet veel op had met religie. Belangrijker nog zijn de Duitse stukken die de buitenlandse contacten van Amalia betreffen. Juist die miste Geest in het Koninklijk Huisarchief. Ook voor de levensgeschiedenis van Willems moeder bevat deze inventaris dus belangrijke aanvullingen. Hopelijk worden ook die spoedig verwerkt.

Onderzoekers hoeven voor de Dessause stukken niet naar Duitsland. Zij zijn in het Koninklijk Huisarchief in gedigitaliseerde vorm aanwezig. Het Koninklijk Huisarchief heeft de rijk geïllustreerde en prachtig vormgegeven nieuwe toegang ook uitgegeven. Geïnteresseerden kunnen de inventaris daar ook voor € 30 bestellen door middel van een mail aan koninklijk.huisarchief@dkh.nl, onder vermelding van J.N. Fernhout “Eindelijk weer samen”. Het boek werd op 9 augustus 2012 gepresenteerd te Dessau. Voor nadere informatie kunt u een mail zenden aan: jan_fernhout@hotmail.com.